

Økonomien og den menneskelige virkelighed

Økonomi skal ikke adskilles fra den menneskelige virkelighed, sagde ærkebiskop Diarmuid Martin,¹ da han i tilknytning til FN's generalforsamling² markerede 40-året for pave Paul VI's rundskrivelse "Populorum Progressio"³ Denne artikel rummer ærkebiskoppens tale

Af Diarmuid Martin⁴

Pave Paul VI, Giovanni Battista Montini, var pave i lige godt 15 år, fra juni 1963 til juni 1978. Han skrev i alt syv rundskrivelser. I eftermiddag vil vi mindes en af disse, *Folkenes Fremskridt*, der blev skrevet i marts 1967 og var hans eneste sociale rundskrivelse. *Sociale* kaldes de rundskrivelser, som beskæftiger sig med ikke blot teologiske emner, men også med tidens underliggende sociale og politiske spørgsmål.

Folkenes Fremskridt blev udgivet på et særlig vanskeligt tidspunkt. 1967 var året for Seksdageskrigen; det var, da Vietnam-krigen og protestbevægelserne mod denne krig var på deres højeste. 1967 var præget af koldkrigs-spændinger, især hvad angår våbenkapløbet og kapløbet ud i rummet. Det var tiden for den store afkoloniseringsproces, da kolonierne en efter en fik deres uafhængighed, men kæmpede med virkeligt at opfylde folkenes behov, idet de stod ansigt til ansigt med et komplekst internationalt økonomisk klima, som de var utilstrækkeligt forberedt på. Det var udfordringen om at tage fat på de fattigste nationers og deres befolkningers behov, som førte paven til at skrive sin rundskrivelse.

Mens jeg gennem de seneste uger genlæste *Folkenes Fremskridt*, var det første, der slog mig, at den er så følelsesladet. Den er i første række en appel, et skrig fra et hjerte, et råb om mobilisering:

¹ Diarmuid Martin er født i Irland i 1945; han udnævntes til ærkebiskop i Dublin i 2004. Red.

² Talen blev holdt den 17. oktober 2007 under FN's program, der finder sted sideløbende med generalforsamlingen og er sponsoreret af Den Hellige Stols permanente observationskontor. Red.

³ Latin: Folkenes Fremskridt. **Klik her** for at se denne rundskrivelse (engelsk tekst). Red.

⁴ Oversat af Kätthe Lund. Red.

"Verdens sultne lande råber ud til de folk, der er velsignede med overflod ... og Kirken beder hvert eneste menneske høre sin broders bøn og besvare den kærligt".⁵

Pave Paul VI, som på mange måder var den mest forstandsprægede blandt paverne i nyere tid, kunne også overraske med, hvor dyb hans evne var til at identificere sig med de følelser, der prægede øjeblikket. Det var dette følelsesberedskab, som i de forløbne fyrre år har inspireret så mange af dem, der følger evangeliet, til at involvere sig i folkenes udvikling. Enhver, der har erfaring med udviklingslandene, vil have mødt det arbejde, der udføres af missionærerne, kvinder og mænd, lægfolk og gejstlighed, som er blevet inspireret af *Folkenes Fremskridt* til at vie deres indsats til at tjene deres fattigste brødre og søstre.

Paul VI var en mester i kirkepolitik. Det meste af hans arbejdsliv blev tilbragt inden for Vatikanets mure. De arkiver, der rummer det arbejde, han udførte i Vatikanet og i paveembedet, er blandt de mest omfangsrige nogensinde. Han var en intellektuel, en, der var fortrolig med moderne litteratur såvel som med de politiske analyser, der må have passeret hans skrivebord i de mange år, han tilbragte i Vatikanets statssekretariat.

Folkenes Fremskridt åbenbarer også fint en anden side af Montini. Det er en i meget høj grad personlig rundskrivelse. Han omtaler sine egne rejser og den indflydelse, de fik på hans overvejelser. Han skriver om sine rejser som Milanos ærkebiskop til Afrika og Latinamerika. Jeg er altid blevet slået af mindestenen i den romersk-katolske hovedkirke i Soweto i Sydafrika; den beretter, at kirken var blevet velsignet af kardinal Montini. I *Folkenes fremskridt* henviser han også specielt til det indtryk, hans omend korte rejse til Indien havde efterladt i ham personligt. Han omtaler Palæstinas sociale forhold, som han havde haft lejlighed til at iagttage på sin historiske pilgrimsrejse til de hellige steder.

Folkenes Fremskridt var også en overordentlig personlig rundskrivelse på grund af den særlige indre-kirkelige sammenhæng, hvori den blev skrevet. Det var den første sociale rundskrivelse, der blev skrevet efter Andet Vatikankoncil, en begivenhed, der blandt andet havde som mål at etablere en ny måde at betragte relationen mellem Kirken og Verden på. Lige fra starten minder pave Paul VI om, at hans rundskrivelse skulle tage tråden op fra det koncilsdokument, der hedder *Gaudium et Spes*,⁶ netop angående kirkens rolle i den moderne verden.

Men *Folkenes Fremskridt* er også inspireret af visionen i *Lumen Gentium*,⁷ et mere udelukkende teologisk dokument, som fremlagde visionen om kirken som et tegn på hele menneskeheds enhed i Jesus Kristus. En kirke, der så sin rolle som én, der skaber enhed, kunne ikke gøre andet end løfte sin stemme mod splittelsen og den fortsat grundlæggende ulighed blandt menneskene. Rundskrivelsen er således en efterlysning af global enhed. "Det sociale spørgsmål fører alle folk sammen i alle dele af verden", skrev pave Paul. Det sociale spørgsmål var blevet globalt; svaret kræver en samlet mobilisering af alles evner. *Folkenes Fremskridt* var ikke blot en analyse af den sociale situation. Det var en refleksion, der voksede frem af Kirkens selvforståelse.

For bedre at forstå *den kirkelige sammenhæng*, i hvilken *Folkenes Fremskridt* blev skrevet, vil jeg henlede opmærksomheden på tre andre faktorer.

Hvad den første angår, bør jeg nok sige, at jeg har personlige interesser involveret. Det drejer sig om den institution, der nævnes i rundskrivelsen, nemlig den pavelige kommission *Justitia et Pax*,⁸ hvor jeg arbejdede i over 15 år. Pave Paul så kommissionen som et yderligere tegn på "Den Hellige Stols optagethed af udviklingslandene".⁹

⁵ Folkenes Fremskridt, 3

⁶ Latin: Glæde og Håb. **Klik her** for at se denne tekst (dansk oversættelse). Red.

⁷ Andet Vatikankoncils dokument om Kirken. **Klik her** for at se teksten (dansk oversættelse). Red.

⁸ Latin: Retfærdighed og Fred. Red.

⁹ Folkenes Fremskridt, 5

Den pavelige kommission *Justitia et Pax* var Paul VI's svar på den udtrykkelige anmodning, som koncilsfædrene under Andet Vatikankoncil rettede i erklæringen *Gaudium et Spes* om, at der i Vatikanet kom en "organisation i den universelle Kirke, hvis opgave det skulle være at vække det katolske samfund til at skabe fremskridt på områder, som har trange kår, og fremelske social retfærdighed nationerne imellem".¹⁰

Det er interessant, at der på det tidspunkt var et stærkt pres for at oprette et nyt kontor, der som sin kompetence skulle have såvel lægfolkets mission i Kirken som Kirkens arbejde for retfærdighed og fred. Det var Paul VI, der understregede, at selv om arbejdet for retfærdighed og fred primært er det kristne *lægfolks* sag, så er det ikke udelukkende deres opgave. Den sendelse hører til ethvert medlem af Kirken, biskopper og præsteskab, ordensfolk og lægmænd og -kvinder, enhver i overensstemmelse med hans eller hendes arbejde eller position i Kirken.

I den karakteristiske Montini-stil valgte Pave Paul VI at oprette to adskilte kontorer, Det pavelige Råd for Lægfolk og Den pavelige Kommission *Justitia et Pax*, men forenede under én formand. Dette skulle komme til at gælde i over ti år, hvorefter begge organer blev helt adskilt.

Oprindeligt oprettede Pave Paul den pavelige kommission *Justitia et Pax* som en studiekommission. Han valgte imidlertid til dens første sekretær en amerikansk præst, Mgr. *Joseph Gre-million*, som havde det særlige talent at række ud til andre og opmuntre til etablering af retfærdigheds- og fredskommissioner på nationalt og endog lokalt niveau. Mange af disse nationale kommissioner kom senere til at spille en vital rolle i udviklingen af deres lande, særligt i politiske overgangsperioder. Jeg tænker her specielt på de nationale katolske *Justitia et Pax*-kommissioner under overgangsårene i Chile og i Zimbabwe.

Det andet aspekt af den sammenhæng, i hvilken *Folkenes Fremskridt* blev skrevet, var indstiftelsen af *Verdensfredsdagen*, som fejres af Den katolske Kirke hvert år den 1. januar. Igen – ideen om Verdensfredsdagen var typisk for Pave Paul VI. Montini valgte med vilje en dag, den første i kalenderåret, som ikke nødvendigvis var en kirkelig fest, men absolut et naturligt tidspunkt, da mennesker af alle overbevisninger ser både tilbage og frem, idet de grunder over mulighederne for en bedre fremtid. Han så Verdensfredsdagen som en lejlighed for Kirken til at benytte Evangeliets budskab dialogisk for at tale til alle mennesker af god vilje – uanset deres religiøse baggrund. Pavens budskaber på Verdensfredsdagen har i årenes løb ydet et betydningsfuldt bidrag til Kirkens lære om internationale forhold.

Den tredje begivenhed, som hører til den overordnede sammenhæng for tilblivelsen af *Folkenes fremskridt*, og som der henvises til ved flere lejligheder i selve rundskrivelsen, var Pave Paul VI's besøg her i De forenede Nationer i New York. Efter århundreder, hvor paver aldrig forlod Vatikanet, var Pave Johannes XXIII draget på pilgrimsfærd til Assisi og til Loreto i Italien for at bede for Vatikankoncilet. Pave Paul VI var den første moderne pave, der rejste omkring i verden. Hans rejser var omhyggeligt udvalgt med en stærk symbolsk dimension. Efter en første opsigtsvækkende rejse til Jerusalem og de hellige steder rejste han til en kirkelig begivenhed på hvert kontinent – Indien, Australien, Afrika og Latinamerika – og rejste dér også spørgsmålet om de sociale udfordringer. Han besøgte Kirkernes Verdensråds hovedkvarter, og han foretog et besøg i De forenede Nationer, som han klart så som et tidens tegn og et håbets sted for menneskeheden, et centralt punkt i søgningen efter en ny vision for fred og udvikling.

Det påfaldende ledemotiv i *Folkenes fremskridt* var, at "udvikling er det nye navn for fred". Det var et opråb, der var grundlæggende rodfæstet i den bibelske forståelse, at fred er mere end fravær af krig.

¹⁰ *Gaudium et Spes*, 90

Den kirkelige sammenhæng, i hvilken *Folkenes fremskridt* blev skrevet, var altså præget af en større bevidsthed om, at Kirkens mission er at være et tegn for menneskeheden og at være til stede som surdej i det internationale liv ved at fremme folkenes udvikling og verdensfreden.

Lad os nu vende os mod den *sammenhæng i verden*, i hvilken rundskrivelsen blev skrevet. Tidligere sociale rundskrivelser havde særligt fokuseret på arbejdernes vilkår og specielt på fredstemaet. *Folkenes fremskridt* beskæftigede sig med det udfordrende spørgsmål om relationer folk og nationer imellem. 1960-erne var især præget af kolonialismens endeligt. Pave Paul VI's vurdering af kolonialisme er pragmatisk. Den er ikke totalt negativ, når man betænker, hvad der var blevet gjort på områderne uddannelse, kampen mod sygdom og opbygningen af infrastrukturer. Men hans kritik var også klar, og i virkeligheden påpegede den nogle af de mest fundamentale problemer, som udviklingslande stadig står overfor som følge af den koloniale arv. Han bemærkede den "farlige mangel på balance, som økonomierne blev efterladt i, og som banede vejen for yderligere vanskeligheder". Han nævnte specielt "én-afgrøde-økonomien, som på nåde og unåde er undergivet store udsving i markedspriserne".¹¹

På et tidspunkt, hvor flere og flere tidligere kolonier opnåede uafhængighed, understregede pave Paul, at "politisk frihed er ikke nok".¹² Han så behovet for at investere i landenes borgere og for at etablere "sociale og økonomiske strukturer og processer, der er i overensstemmelse med den menneskelige persons værdighed og natur". Med nutidens sprogbrug ville dette blive anset for at være en efterlysning af såvel at skabe sociale og økonomiske rettigheder som at investere i menneskelig og social kapital.

Folkenes Fremskridt blev skrevet på et tidspunkt, hvor ideologier til venstre og højre nåede deres højdepunkt. Pave Paul VI svarer herpå med en vision for fremtiden, der skulle føre ud over ideologier og magtkampe hen imod en idé om, hvad han kalder *autentisk udvikling*.¹³

Forestillingen om autentisk udvikling er et af nøglebegreberne i *Folkenes Fremskridt*. Den er meget enkel: autentisk udvikling "må fremme hvert enkelt menneskes udvikling og udviklingen af hele personen". I autentisk udvikling må økonomi ikke være adskilt fra den menneskelige virkelighed, ej heller udviklingen fra den civilisation, i hvilken den finder sted. Hvad der tæller, er personen, det individuelle menneske, de enkelte grupper af mennesker og menneskeheden som helhed.¹⁴

Der findes en betydning af begreberne "udvikling" og "fremskridt", som altid må forstås betinget. Ingen udviklingsmodel kan gøres absolut. Meget af det, der blev anset for at være fremskridt i tidligere årtier, anses i dag for at have haft en negativ, til tider katastrofal virkning på mennesker og på miljøet. Når jeg i min egen by betragter, hvad "udviklere" har gjort ved at bygge nye forstæder uden nogen sociale infrastrukturer, betragter jeg det ikke som virkelig udvikling. Udvikling og fremskridt må nødvendigvis måles og evalueres..

For *Folkenes Fremskridt* er den menneskelige person målestokken. Udvikling er person-centreret, men den ser på den menneskelige person i hans eller hendes integritet, indenfor de samfundsrammer, hvori han eller hun lever, og under en synsvinkel, der gælder menneskeheden som helhed. Rundskrivelsen er antropocentrisk.¹⁵ Nogle kunne betragte dette som en mangel, ja i virkeligheden en mangel, som de ville udvide til at gælde hele den katolske sociallære.¹⁶ De vil sige, at dét, at katolsk sociallære er antropocentrisk, ikke virkeligt berører spørgsmålet om miljø og økologi.

¹¹ Jf. *Folkenes Fremskridt*, 7

¹² *Folkenes Fremskridt*, 6

¹³ *Folkenes Fremskridt*, 14

¹⁴ Jf. *Folkenes Fremskridt*, 15

¹⁵ Dvs. ser mennesket som skabelsens centrum. Red.

¹⁶ For en uddybning af begrebet *katolsk sociallære*, **klik her** for at se catholica-artikel #1009. Red.

Det er rigtigt, at miljøet ikke er et tema, som *Folkenes Fremskridt* beskæftiger sig direkte med, sådan som det f.eks. er tilfældet med pave Johannes Pauls rundskrivelse *Centesimus Annus*.¹⁷ En væsentlig lære i *Centesimus Annus* er dens kritik af den måde, hvorpå "mennesker kan mene, at de vilkårligt kan udnytte jorden, ubegrænset kan underkaste den deres vilje, som om (naturen) ikke havde sine egne behov og et på forhånd gudgivent formål, som menneskeheden ganske vist kan udvikle, men ikke må forråde".¹⁸

Det enestående ved den menneskelige person findes i evnen til at træffe rationelle beslutninger om anvendelsen af verdens ressourcer på en ansvarlig eller en uansvarlig måde. Katolsk sociallære understreger det faktum, at mennesker må respektere det "på forhånd gudgivne formål", som hører til andre dele af skabelsen. I sin vision om forholdet mellem mennesker og skabelsen betoner *Folkenes Fremskridt* altid, at hele skabelsen i første række er sat over for sin skaber, og at menneskers fornuft er rettet – ikke mod at bruge naturen tankeløst, men mod en erkendelse af Guds plan og således naturens "på forhånd gudgivne formål".

Begrebet *autentisk udvikling* berører også selve den menneskelige persons natur, og hvordan vi er nødt til at reagere på dens behov. Det er ikke muligt at tale om menneskelig udvikling uden at tale om åndelig udvikling og personens forhold til Gud. Kirken ville ikke være tro mod sin sendelse, hvis den på området udvikling ikke rettede opmærksomheden mod dette aspekt af den menneskelige persons identitet.

Autentisk udvikling må være optaget af menneskets udvikling i fuld forstand; det betyder ikke blot udvikling af dets velstand. Katolsk sociallære er et organisk hele; den må betragtes i hele sin sammenhæng, og det er farligt at plukke tilfældigt mellem en eller anden af dens dimensioner. Det ville være forkert at skille sociallæren fra Kirkens lære om mennesket, kvinde og mand; det ville være forkert at begrænse sociallæren til blot det sociale, politiske eller økonomiske. At fremme en udvikling af familien er væsentligt, hvis vi sigter mod en form for udvikling, der for alvor er rodfæstet i den inderste virkelighed af, hvad det vil sige at være en menneskelig person.

Denne helhedsorienterede vision af den menneskelige person i et menneskeligt og fysisk miljø er forbundet med et andet grundlæggende begreb i *Folkenes Fremskridt*, nemlig begrebet *humanisme*. Paven taler om *en ny humanisme*, en sand humanisme, en humanisme, som er "full-bodied".¹⁹ Jeg så efter i den italienske tekst, som formodentlig er rundskrivelsens originalsprog, for at se, hvad "full-bodied" kunne betyde, og jeg fandt "umanesimo plenario",²⁰ som jo ikke gav speciel hjælp. En humanisme i fuldt mål skal forstås i forhold til, hvad der kaldes en *snæver humanisme*, dvs. en humanisme, som rundskrivelsen betegner som lukket inde i sig selv og ikke åben over for åndelige værdier og Gud. For Paul VI vil en humanisme, der lukker sig over Gud, ende med rette sig mod menneskeheden.

Hvis vi er optaget af mennesket i sin totalitet, kan vort virke til fordel for menneskeheden ikke bare lade Gud ude af betragtning. Dette er ikke et spørgsmål om at hverve medlemmer, hvilket ville være helt ved siden af. Det drejer sig om en holdning, som er vel beskrevet af pave Benedikt XVI i *Deus Caritas Est*.²¹ "Den dybeste årsag til lidelse er ofte selve fraværet af Gud. De, der udøver godgørelse i Kirkens navn, vil aldrig søge at pånøde andre Kirkens tro. De er klare over, at en ren og gavmild kærlighed er det bedste vidnesbyrd om den Gud, som vi tror på og som driver os mod at elske".²² Ved at tjene andre vil katolikken også være bevidst om, at han eller hun bærer vidnesbyrd om Guds kærlighed, som er svaret på menneskets dybeste behov.

¹⁷ **Klik her** for at se denne rundskrivelse (engelsk tekst). Red.

¹⁸ *Centesimus Annus*, 37

¹⁹ Dvs. "i fuldt mål". Red.

²⁰ Dvs. fuldstændig humanisme. Red.

²¹ Latin: Gud er kærlighed. **Klik her** for at se denne rundskrivelse (dansk tekst). Red.

²² *Deus Caritas Est*, 32

Pave Benedikt fortsætter: "Vi har at gøre med mennesker, og mennesker har altid brug for mere end en i teknisk forstand forsvarlig omsorg. De har brug for menneskelighed. De har brug for hjertets omsorg".²³ Dette er autentisk udvikling af mennesker i deres fulde integritet.

Det betyder ikke, at pave Paul ikke tager nogle af de specifikke temaer op, som udviklingsarbejde bør beskæftige sig med. Han bemærker specielt de vanskeligheder, som de fattigste lande står overfor i form af økonomi og handel. Især noterer han sig den kapitalisme-model, som var ved at dukke op på det tidspunkt.

Titlen på et af afsnittene i den engelsksprogede tekst af *Folkenes Fremskridt* taler om "utæmmet liberalisme",²⁴ medens de andre sprog interessant nok simpelthen skriver "liberal kapitalisme". Den engelske oversættelse fremviser faktisk nogle andre særegenheder, som afspejler tidens skrivestil: Vi ville i dag næppe henvise til de intellektuelle som "tænksomme mennesker", og mange af os ville ikke få den tanke at omtale journalister som "pressens gentlemen". Jeg er heller ikke alt for sikker på, hvem der menes med "skæbnens håndværkere".

Lad os vende tilbage til *liberal kapitalisme*. Hvad paven henviser til, er en liberalisme, som "angiver profit som den overordnede spore til økonomisk fremgang, fri konkurrence som økonomiens førende norm og privat ejendomsret over produktionsmidlerne som en absolut rettighed, for hvilken der hverken findes grænser eller medfølgende sociale forpligtelser". Man kan nemt forestille sig, hvorledes talsmænd for liberal kapitalisme kan have reageret på sådanne udtryk. Det rækker at sige, at disse udsagn tilhører *Folkenes Fremskridts* specielle litterære genre, en lidenskabelig appel og et skrig fra hjertet. En mere detaljeret fremstilling af Kirkens sociallære om kapitalisme kan findes i *Centesimus Annus*. Eftertrykket i pave Pauls tænkning ligger også her på, at ingen økonomisk model kan gøres absolut. Kapitalisme og markedsøkonomi har utvivlsomt værdi, men også de må være undergivet betingelser.

Selvom fremstillingen af kapitalisme i *Centesimus Annus* er mere detaljeret og nuanceret, så lægger den dog eftertrykket samme sted som *Folkenes Fremskridt* – sådan som i virkeligheden også *Gaudium et Spes* gør det angående spørgsmålet om det sociale ansvar, som følger med al privat ejendom. Det er en lære, som udtrykkeligt går tilbage til kirkefædrene. *Folkenes Fremskridt* citerer den hellige *Ambrosius*: "Jorden tilhører alle, ikke de rige". Dette udledes af et princip i katolsk sociallære, som har fået den lidt indviklede titel *Skabetsens godes universelle bestemmelse*. Det betyder simpelthen, at da Gud skabte alle de gode ting på jorden, skabte han dem grundlæggende til alles vel. Dette princip, som er blevet anvendt på temaer som landreformen, må i dag have sin plads i en refleksion over de fælles goder i vor globale verden: miljø, vand og frem for alt viden og intellektuel kapital.

Folkenes Fremskridt viede megen opmærksomhed til spørgsmålet om ulighederne i det globale handelssystem og til det faktum, at de mindre udviklede lande befandt sig i en situation, hvor de intet havde at sælge undtagen råvarer og landbrugsprodukter. Pave Paul betoner kraftigt, at "fri handel i sig selv ikke længere er egnet til at regulere internationale aftaler".²⁵

Verden har forandret sig siden 1967, og de mindst udviklede landes sørgelige tilstand er ikke forbedret meget på handelsområdet, skønt der findes en ny bevidsthed om det vigtige i, at fair deltagelse i verdenshandelen kunne give de fattige lande enorme fordele. På den anden side er nogle af de større udviklede lande – i det mindste sammenlignet med deres naboer – blevet handelsgiganter og spiller hovedrollerne på verdensscenen.

²³ Deus Caritas Est, 31 a

²⁴ Folkenes Fremskridt, 26

²⁵ Folkenes Fremskridt, 58

Medens rammerne for et multilateralt, regelbaseret handelssystem er ved at dukke frem, som giver de fattige lande en præferencestilling og støtter deres produktions- og handelskapacitet, forbliver det aktuelt fungerende systems mangler indlysende.

Disse mangler hænger sammen med det overordnede spørgsmål om magtbalance mellem verdens økonomier og stater. Dette beskæftigede *Folkenes Fremskridt* sig med i et andet af dets innovative begreber, nemlig det om *en effektiv verdensautoritet*. Paven efterlyste "institutioner, der vil fremme, koordinere og lede (internationalt samarbejde mellem nationerne), indtil en ny retsorden vil være fast etableret og fuldt ud ratificeret".²⁶

Paven går ikke i dybden m.h.t. denne *effektive verdensautoritet*. Pave Johannes XXIII havde talt om en lignende tanke for at løse op for konflikter og forhindre, at man falder tilbage på væbnede opgør. Pave Paul har tydeligvis set, at etablering af en ny retsorden, som er overordnet den, der baserer sig på national selvbestemmelse, ville blive en lang proces.

Jeg har ofte sagt, at vor nuværende familie af nationer er en dårligt fungerende familie. Vi er stadig meget langt fra at have en effektiv verdensautoritet til at styre fordelingen af de globale goder. De eksisterende strukturer er ofte uhensigtsmæssige, idet de politisk hælder til den ene eller den anden side og til tider modarbejder hinanden. Dette siges ikke for på nogen måde at forklejne det arbejde, der gøres af internationale organisationer, hvad enten det er indenfor eller udenfor De Forenede Nationers familie. Såfremt pave Paul var blandt os i dag, ville han sikkert takke alle dem, som har sat sig selv ind for at tjene menneskeligheden indenfor FN's system. Han ville givetvis også gøre bemærkninger om de langsomme fremskridt i en reform af FN. Vi har brug for et velfungerende FN. Vore dages muligheder for gensidige forbindelsesveje mellem folkene åbner for nye og innovative samarbejdsformer, også indenfor FN's system.

På den anden side er det en udfordring for tanken om en effektiv verdensautoritet, at der findes ligegyldighed overfor internationale normer, hvor magtfulde nationer – jeg bruger med vilje flertalsformen – sætter deres lid til deres styrkeposition. Vi må også lægge mærke til, at døren til at bruge magt åbnes, når humanitære eller diplomatiske muligheder ikke følges op af alle kræfter. Det internationale politiske klima, som forhindrer De Forenede Nationer i at gøre noget ved en række af verdens største humanitære kriser, er en kilde til frustration for rigtig mange.

Ved at tale om ansvar for udvikling og for internationalt samarbejde betoner rundskrivelsen konsekvent de offentlige autoriteters rolle. Det minder os om dagens debat om god regeringsførelse og om den vigtige rolle, som politik spiller.

I et af afsnittene af *Deus Caritas Est*, som udløste megen overraskelse, bemærker pave Benedikt, "at den retfærdige orden i samfundet og staten er politikens primære ansvar", og tilføjer senere, at "Kirken kan ikke og skal ikke påtage sig den politiske kamp for at frembringe det mest mulig retfærdige samfund".²⁷ Nogle har set dette som en slags opskrift på Kirkens trækken sig tilbage fra at udtale sig i det offentlige rum. Jeg betragter dette som en bemærkelsesværdig stærk betoning af, hvor vigtig politik er, og af, hvad der er politikens egentlige formål. Politik er en væsentlig dimension i opbygningen af samfundet. Vi har brug for en genopliven af politikken rundt om i verden. Over hele verden har vi brug for en ny generation af politikere, der er inspireret af idealer, men også i stand til at tage de risici, der er forbundet med at overføre disse idealer til den "mulige" og dog optimale anvendelse af ressourcer og talenter til at fremme almenvellet.

Folkenes Fremskridt beskæftiger sig med spørgsmålet om at bringe folkene sammen også i en anden, vigtig sammenhæng: Udtrykket "dialog kulturer imellem" benyttes udtrykkeligt i rundskrivelsen,²⁸ idet den foregriber Huntington²⁹ og mange andre med årtier. Målet for en sådan dialog skulle

²⁶ Folkenes Fremskridt, 78

²⁷ Deus Caritas Est, 28a

²⁸ Folkenes Fremskridt, 72

være at arbejde hen imod "én universel civilisation, der omspænder kloden". *Folkenes Fremskridt* insisterer på, at udvikling og respekt for kulturer hører sammen. Idet han går mere i detaljer, advarer pave Paul eksperter og udenlandske investorer, der er involveret i udviklingsprojekter om, at "de er gæster i et fremmed land", og at de ikke kan pånøde landet en hvilken som helst form for udvikling og teknologi, men må anerkende de historiske betingelser, den rige kultur og den særegne ånd hos hvert folk.

Folkenes Fremskridt berører mange andre temaer. Den har fremragende ting at sige om indvandring og om flytning af folkegrupper. Den taler om fred og afrustning og om spild af værdifulde ressourcer, der fremkommer, når man tyr til våben og store militære udgifter.

Det ville i dag helt sikkert være utænkeligt at tale om international udvikling uden at nævne HIV/AIDS, en tragedie, som man ikke kunne have forudset i 1967, skønt pave Paul bemærkede den eventuelt ødelæggende virkning af ikke at gøre noget ved de presserende problemer med hensyn til infrastrukturer på sundhedsområdet. Desuden gik rundskrivelsen i 1967 ikke udtrykkeligt ind på de specielle udfordringer ved udviklingen, som kvinder stod overfor.

Efter fyrré år er det oplagt, at ethvert dokumentets utilstrækkelighed vil træde klarere frem. De fyrré år siden offentliggørelsen af *Folkenes Fremskridt* har på ingen måde mindsket det påtrængende, der lå i pave Paul VI's appel. Det presserende heri forbliver usvækket, og det kræver nu som dengang et svar fra alle.

Må jeg slutteligt endnu engang vende tilbage til den grundlæggende spiritualitet, som inspirerer *Folkenes Fremskridt* og i virkeligheden enhver kristen forpligtelse i forhold til udvikling. Pave Benedikt fremhæver i *Deus Caritas Est*, at der – ansigt til ansigt med aktivisme og voksende sekularisering – findes et behov for både en spiritualitet for social indsats og for bøn. Det er interessant ned gennem historien at iagttage, at ud over at være meget praktiske og modige kvinder og mænd, så var de store kristne pionerer indenfor sociale anliggender oftest også mystikere. De var mennesker, hvis dybe forståelse for andres behov havde rod i en indre følsomhed, som voksede ud af deres bønsliv.

Det kan nemt undgå vor opmærksomhed, at pave Paul valgte påskesøndag, festen for opstandelsen, til at underskrive *Folkenes Fremskridt*, hans rundskrivelse om folkenes udvikling – netop for at betone, hvor meget hans budskab var et budskab om håb, et håb, som kun kan udspringe af en tro på og forståelse af Jesu budskab, Han, som gav sig selv, for at alle skulle have liv – og dét et liv i overflod.³⁰

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

²⁹ Henvi sning til Samuel P. Huntington's bog, *The Clash of Civilizations*, oversat til dansk af Peter Møllerup og udgivet i 2006 af forlaget People's Press under titlen *Civilisationernes sammenstød - mod en ny verdensorden*. Red.

³⁰ Jf. Joh 10,10b: Jeg er kommet, for at de skal have liv og have i overflod.